

Aurora CIUCĂ

**DREPT INTERNAȚIONAL
,
PUBLIC**

Ediția a III-a revăzută și adăugită

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

Ediția a III-a revăzută și adăugită

Aurora CIUCĂ

Edițiile anterioare:

Drept internațional public, Editura Cugetarea, Iași, 2000 (ISBN 973-99445-x) și

Drept internațional public, Editura Fundației Axis, 2005 (ISBN 973-7742-17-6)

Imagine copertă: **Momentul istoric al semnării Tratatului de Pace de la Versailles, 1919**. Pictura J. Finnimore, [nla.pic-an8312098, National Library of Australia]

Copyright Editura Lumen, 2018

Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com

prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro

www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT

Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiare, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUCĂ, AURORA

Drept internațional public / Aurora Ciucă. - Ed. a 3-a, rev. și adăug.. - Iași : Lumen, 2018

ISBN 978-973-166-502-3

341

CAPITOLUL I.

ASPECTE INTRODUCTIVE

1.1 Trăsăturile societății internaționale și dreptul internațional

Definirea dreptului internațional, conturarea caracteristicilor sale implică în același timp, definirea trăsăturilor esențiale ale societății internaționale. Această intercondiționare este dată de cadrul pe care îl reprezintă societatea internațională pentru desfășurarea relațiilor dintre statele lumii.

Societatea internațională este formată în principal din state suverane, care în relațiile dintre ele stabilesc care le sunt drepturile și, totodată, se angajează să îndeplinească obligațiile pe care le stabilesc prin voința lor. Structura societății internaționale contemporane cuprinde și organizațiile internaționale interguvernamentale și alte entități (popoarele sau mișcările de eliberare națională) care, pe lângă state, sunt acceptate ca fiind subiecte ale dreptului internațional public. Statele sunt subiectele principale, origine ale dreptului internațional, iar organizațiile internaționale sunt subiecte derivate, a căror capacitate juridică decurge din voința statelor. Lupta pentru eliberare a unor națiuni este recunoscută și sprijinită, ele dobândind, odată cu constituirea lor ca state, calitatea de subiecte principale. Este evident, din cele menționate, că statele joacă rolul principal pe plan internațional, ele fiind creatoarele dreptului internațional (prin manifestarea voinței lor suverane, pe cale convențională sau cutumiară) și, în același timp, fiind destinatarele normelor astfel create. În ceea ce privește organizațiile internaționale, acestea au un rol mai redus în crearea dreptului internațional, exercitat în funcție de specificul lor.

Raporturile ce se stabilesc între aceste entități în cadrul societății internaționale poartă denumirea de relații internaționale. Între dreptul internațional și relațiile internaționale există o strânsă și continuă legătură, o relație de condiționare și armonizare, de influențare reciprocă. Dreptul internațional trebuie să reflecte și, în același timp, să determine schimbările în relațiile internaționale. Nu putem înțelege dreptul internațional și rolul său dacă nu ne raportăm la societatea internațională.

În prezent se observă o diversificare a dreptului internațional, atât din punct de vedere al subiectelor (datorită apariției de noi actori, cu noi competențe), cât și a noilor domenii care au lărgit sfera sa de influență (dreptul internațional al drepturilor omului, dreptul mediului etc.).

1.2. Definiția și trăsăturile dreptului internațional

În accepțiunea cea mai largă, dreptul internațional¹ este definit ca totalitatea normelor și instituțiilor juridice ce au ca scop conferirea către societatea internațională de trăsături apte să asigure evoluția sa pașnică. Normele dreptului internațional, scrise sau nescrise, create de către state (și de celelalte subiecte) asigură reglementarea relațiilor internaționale dintre ele. Privit ca sistem, dreptul internațional depășește ansamblul normelor grupate după anumite criterii și include o varietate de elemente ce se condiționează reciproc². Elementul cheie al acestei construcții este suveranitatea. Dreptul internațional pornește de la prezumția de egalitate în drepturi a statelor și trece peste

---

¹ Termenul de drept internațional a fost utilizat pentru prima oară de J. Bentham în 1789, în *Introduction to the Principles of Moral and Legislation*, înlocuind astfel expresia de „drept al ginților” – *apud* M. W. Janis, *Jeremy Bentham and the Fashioning of “International Law”*, în *American Journal of International Law*, vol. 78, nr. 2/1984, p. 405, 409, doi: <https://doi.org/10.1017/S0002930000208713>

² J. Combacau, S. Sur, *Droit international public*, ed. a VII-a, Editura Montchrestien, Paris, 2008, p. 22.

diferențele ce există între ele din punct de vedere economic, militar, al intereselor diplomatice, al gradului de dezvoltare, al capacității de a rezista unor presiuni internaționale (sau de a le genera), al regimului politic etc. Normele sale se crează în comun, pentru asigurarea păcii, a justiției, promovarea dezvoltării economice – acolo unde se impune -, garantarea drepturilor omului, instaurarea unei ordini internaționale aptă să stimuleze cooperarea dintre state în toate domeniile³. Mai mult, chiar dacă nu vom întâlni norme universale, tendința este spre universalitate și această permanentă “luptă pentru drept”⁴ formează și dezvoltă permanent dreptul internațional.

Evidențierea elementelor specifice dreptului internațional public este importantă pentru definirea sa și anume:

- dreptul internațional public, prin normele sale, reglementează raporturile dintre state și celelalte subiecte ale sale;
- normele dreptului internațional nu sunt create de anumite organe suprastatale, ci de către subiectele sale, prin manifestarea acordului lor de voință;
- respectarea normelor dreptului internațional este asumată în mod liber de către subiectele sale, pe baza principiului bunei-credințe și a respectării obligațiilor asumate; cazurile în care, în mod excepțional, se poate recurge la constrângere sunt expres reglementate, precum și organele abilitate în acest sens.

Dreptul internațional are o serie de **trăsături specifice**, care îl deosebesc de celelalte ramuri de drept.

---

³ R. Miga-Beșteliu, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, ed. a III-a, Editura All Beck, București, 2003, A. Bolintineanu, A. Năstase, B. Aureescu, *Drept internațional contemporan*, Editura All Beck, București, 2000, p. 8. Pentru argumente privind structurarea dreptului internațional ca sistem, a se vedea, de asemenea, V. Constantin, *Drept internațional public*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2004, p. 24 și urm.

⁴ J. Combacau, S. Sur, *op. cit.*, p. 24.

Așa cum am menționat, toate relațiile internaționale se reflectă pe planul dreptului internațional. Aceasta presupune un proces amplu, în cadrul căruia un rol important îl joacă interesul manifestat de state, ca factor dinamic în formarea normelor specifice dreptului internațional. Voința statelor, dublată de interesul acestora, definește caracterul consensual al dreptului internațional. Ca urmare, trebuie să insistăm asupra faptului că nu vorbim despre existența unui singur organ sau a unor organe cu atribuții legislative, superioare statelor. Normele dreptului internațional sunt create de state și destinate lor, în vederea reglementării raporturilor dintre ele.

Cadrul optim de adoptare a normelor dreptului internațional îl constituie conferințele internaționale sau organizațiile internaționale. Tratatul internațional elaborate și adoptate în acest cadru oglindesc voința statelor. În plus, tot o caracteristică a dreptului internațional este faptul că aceleași structuri care elaborează normele au și atribuții legate de aplicarea lor. Astfel, în textul tratatelor sunt inserate toate aceste aspecte, pentru a fi avute în vedere de statele părți.

În fine, cu privire la controlul executării normelor dreptului internațional, este de menționat că în dreptul internațional nu există un sistem de organe judecătorești care să sancționeze nerespectarea lor. Cu alte cuvinte, normele dreptului internațional nu pot fi impuse prin măsuri de constrângere specifice dreptului intern. Este motivul pentru care unii autori nu consideră dreptul internațional ca fiind o ramură distinctă de drept, iar alții îl caracterizează ca fiind incomplet și imperfect. Considerăm, însă, că faptul că o normă de drept internațional public este încălcată nu echivalează cu inexistența ei⁵. În plus, după cum vom observa, un anumit tip de constrângere există, acționând pe orizontală, între state

---

⁵ „Dreptul internațional există, l-am întâlnit”, susțin alți autori. A se vedea P. Weil, *Le droit international en quête de son identité*, Editura Martinus Nijhoff, Leiden, 1992, p. 47.

egale, și nu pe verticală, ca în dreptul intern. Altfel spus, dreptul internațional poate fi caracterizat ca un drept de coordonare și nu de subordonare⁶.

1.3 Obiectul și normele dreptului internațional public

Obiectul dreptului internațional public îl constituie relațiile dintre state și celelalte subiecte ale sale. Nu pot face parte din obiectul reglementărilor sale relațiile contractuale dintre un stat și o persoană fizică sau juridică aparținând altui stat.

Teoria competențelor⁷ formulată în doctrină arată că obiectul dreptului internațional constă în stabilirea competențelor statelor și a organizațiilor internaționale, în fixarea obligațiilor subiectelor dreptului internațional și în stabilirea drepturilor și obligațiilor subiectelor acestui drept în relațiile internaționale.

Normele dreptului internațional public sunt constituite într-un sistem articulat, ce prezintă anumite caracteristici.

În primul rând, trebuie să subliniem că ele exprimă acordul de voință a două sau mai multe subiecte ale dreptului internațional față de regula de conduită aplicabilă lor.

Normele sunt obligatorii pentru subiectele dreptului internațional public care le-au elaborat.

Putem defini, așadar, normele dreptului internațional ca fiind reguli de conduită stabilite prin acordul de voință al subiectelor sale, pe cale cutumiară sau convențională.

Dintre criteriile de clasificare ale normelor ne vom opri asupra izvorului, denumirii și obligativității.

---

⁶ A. Bolintineanu, A. Năstase, *Drept internațional contemporan*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1995, p. 18.

⁷ C. Rousseau, *Droit international public*, ed. a XI-a, Editura Dalloz, Paris, 1987, pp. 102-103.

În funcție de primul criteriu, după cum reiese și din definiție, normele pot fi cutumiare și convenționale. După denumirea lor, ele se pot clasifica în principii și norme concrete. Principiile sunt fie principii fundamentale ale dreptului internațional, fie principii specifice (principiul libertății mărilor). În funcție de criteriul obligativității respectării normelor, putem avea în vedere normele supletive și normele imperative, numite *de jus cogens*.

Normele supletive sunt cele de la care se pot face derogări pe baza acordului dintre state, pe când de la cele imperative nu se admit derogări. Câteva precizări se impun cu privire la normele imperative, precizări legate de dispozițiile Convenției de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor. Art. 53 al acestui document prevede că normele *de jus cogens* sunt acceptate și recunoscute de comunitatea internațională a statelor în ansamblul ei, ca norme de la care „nu se admite nicio derogare și care nu pot fi modificate decât printr-o normă a dreptului internațional general având același caracter”.

Textul nu prevede însă nimic în legătură cu modul sau criteriile în funcție de care comunitatea statelor recunoaște aceste norme ca având acest caracter sau le identifică. În acest sens, s-au propus în literatura de specialitate mai multe criterii, însă determinant s-a dovedit a fi faptul ca ele să vizeze aspectele esențiale ale relațiilor dintre state: interzicerea discriminării rasiale, a genocidului precum și ocrotirea unor valori importante, ca pacea și securitatea lumii⁸.

Convenția de la Viena din 1969 subliniază caracterul prohibitiv al normelor *de jus cogens* prin care acestea limitează libertatea statelor în ceea ce privește încheierea tratatelor. Astfel, art. 53 para. 1 se referă la situația încheierii unui tratat internațional cu nesocotirea unei asemenea norme existente, caz în care tratatul este nul *ab initio*. Pe de altă parte, o normă

---

⁸ M. Niciu, *Drept internațional public*, Editura Servosat, Arad, 1997, p. 8, R. Miga-Besteliu, *Drept internațional public*, Editura All, București, 1995, p. 80.

imperativă apărută chiar după adoptarea unui tratat, care vine în contradicție cu aceasta, va atrage nulitatea tratatului din acel moment (art. 64).

În fine, o clasificare a normelor dreptului internațional poate opera în funcție de numărul subiectelor participante la adoptarea lor și cărora le sunt opozabile. După acest criteriu, normele de drept internațional public pot avea caracter de universalitate (aplicându-se unui număr foarte mare de state sau chiar majorității lor), caracter regional (caz în care sunt opozabile statelor dintr-o anumită regiune sau zonă geografică) și norme cu caracter bilateral.

1.3.1 Ierarhia normelor dreptului internațional

Vorbind despre norme convenționale și cutumiare, despre norme imperative, pe care automat le plasăm într-o categorie specială, despre norme universale și regionale, ne întrebăm în mod firesc dacă există sau dacă este nevoie de o anumită ordonare, de o ierarhizare a lor. Așa cum am precizat, la prima vedere s-ar părea că acordăm prioritate unora dintre norme, după cum le prezentăm sau le calificăm (prin raportare la altele).

A existat o tentativă de ierarhizare prin Convenția de la Haga din 18 octombrie 1907 privind crearea unei curți internaționale pentru prize marine, în lumina căreia pe primul loc erau tratatele, urmate de regulile de drept internațional general recunoscute (cutuma), principiile generale de drept și echitate. Convenția nu a intrat, însă, niciodată în vigoare. Doctrina de specialitate, pe de altă parte, refuză ideea de ierarhie a normelor.

Totuși, din analiza documentelor internaționale putem deduce faptul că există diferite „grade de normativitate internațională”⁹:

---

⁹ J. Combacau, S. Sur, *op. cit.*, p. 53.

a. în raportul dintre normele universale și cele regionale (în eventualitatea unui conflict între ele) este normal să aibă întâietate normele cu caracter universal, pentru a nu fi contrazise la nivel regional; în acest sens, putem invoca exemplul Convenției de la Chicago din 1944 (privind OACI), care prin art. 83 interzice abrogarea dispozițiilor sale prin acorduri particulare, sau convențiile ce constituie fundamentul juridic al unor organizații (GATT/OMC), prin care statelor membre care vor să formeze alianțe regionale li se permite acest lucru sub controlul organizației¹⁰;

b. normele de *jus cogens* au autoritate în raport cu celelalte norme internaționale; dintre acestea se detașează normele privind menținerea păcii; art. 103 din Carta ONU, preluând art. 20 din Pactul Societății Națiunilor, prevede că în caz de conflict între obligațiile statelor membre, în virtutea Cartei, și obligațiile lor, în conformitate cu alte acorduri internaționale, primele vor prevala; *în cauza Acțiunile militare și paramilitare ale SUA. în Nicaragua și împotriva ei, CIJ fiind chemată să soluționeze un conflict între obligațiile ce rezultau din Carta ONU și cele decurgând din alte tratate ce legau părțile. a făcut aplicarea art.103 și a arătat că orice acord regional, bilateral sau multilateral încheiat între părțile implicate este subordonat dispozițiilor aceluși articol*;

c. normele convenționale și cele cutumiare au, în principiu, aceeași autoritate și pot exista simultan dar, în caz de conflict între dispozițiile lor, norma convențională este aplicabilă cu prioritate¹¹; *celebrul caz Wimbledon, soluționat de CPIJ, este edificator pentru această situație; în speță se invoca o normă cutumiară ce interzicea transportul de armament pe teritoriul unui stat neutru spre un stat beligerant; prevederile art. 380 din Tratatul de la Versailles, care au fost de asemenea invocate, arătau că „Canalul Kiel este*

---

¹⁰ A se vedea, în acest sens, și D. Carreau, *Droit international*, ed. a V-a, Editura LGDJ, Paris, 1997, p. 83.

¹¹ R. M. M. Wallace, *International Law*, ed. a V-a, Editura Thomson, Sweet&Maxwell, Londra, 2005, p. 21.